

★ **ROBÍTE NÁM DOBRÉ MENO.**
SOM NAVÁS HRDÝ
Rozhovor s prezidentom
Andrejom Kiskom / s.3

★ **OBETA MISIONÁROV JE NÁDEJOU**
PRE JUŽNÝ SUDÁN
Spomienka na sr. Veroniku
a biskupa Mazzolariho / s.5

★ **NA STRMÝCH**
ALITENSKÝCH CESTÁCH
Fotoreportáž
z Etiópie / s.6-7

DOBRÉ NOVINY

DOBREJ NOVINY | 2017

KOLEDNÍCKE NOVINY VYDÁVA eRko – HNUtie KREŠŤANSKÝCH SPOLOČENSTIEV DETÍ / 23. ROČNÍK

▲ ABABA HAUKU SO SYNOU BIRHANE
A DCÉROU WEINI, ALITENA 2016.
SNÍMKA: DANICA OLEXOVÁ

NA CESTE K ŽIVOTU

ANNA PALOVOVÁ

Koordinátorka Dobrej noviny

Cesty na severe Etiópie sú prašné, kľukaté a často vedú ponad strmé priepasti. Mnohé sú, naopak, nové, upravené a pre obyvateľov neoceniteľné. Na niektorých miestach ich ešte strážia vojaci, no po vojnových konfliktoch už v tomto kraji cítiť pokoj a nádej. Takýmito cestami som prichádzala do Aliteny a sledovala na ceste ľudí s malým stádom, ľudí, ktorí nosia vodu na somárikoch a deti užívajúce si voľno po škole. Deti tiež viedli domáce zvieratá alebo šli s kanistrami plnými

vody, ktorú niesli domov. O tom, že život je tam ťažký, som vedela ešte pred cestou do Etiópie. No prekvapil ma čulý ruch, pokoj a často i radosť obyvateľov, o ktorú sa s nami delili. To, čo som videla, svedčí o novom živote, ktorý je možný, a tak veľmi potrebný po vojne. Prinášajú ho malé studničky vzácnej vody i zvieratá zabezpečujúce obživu pre ľudí.

V Alitene sme navštívili Ababu, mladú mamičku, ktorú vidíte na plagátoch tohtoročnej kolednickej akcie Dobrá novina, s dcérou Weini. Ababa býva v ťažko dostupnom teréne. Z mesta sme išli pol hodiny autom po kľukatej ceste, potom sme museli vystúpiť, prejsť pešo úzkymi chodníkmi cez skaly k domčeku.

Aj vďaka podpore z kolednickej zbierky mohla prísť pre Ababu v čase pôrodu sanitka, preto sa Weini mohla narodiť v prítomnosti lekára.

Zdravotné stredisko, ktoré vedú sestry Spoločnosti Dcér kresťanskej lásky sv. Vincenta de Paul, pomáha tehotným ženám, asistuje pri pôdoch a mamičky učí, ako sa majú starať o svoje bábätká. Ababe pomohli v prvých dňoch po pôrode a tiež neskôr, keď sa u Weini prejavili známky podvýživy.

Stretnutie s Ababou a jej dcérou, ktorá už nespomínala pobehovala okolo, bolo plné radosti. Srdečnosť a hrdosť hostiteľov nám nedovolila, aby sme ich ľutovali. Bola som hrdá na koledníkov Dobrej noviny, lebo mali tiež malý podiel na ceste života malej Weini, ako aj iných detí v Alitene. Uvedomila som si, že tá radosť a nádej pochádza práve od detí, ktoré prichádzajú na svet. Na ten istý svet, kde žijeme aj my a na ktorý poslal Boh svojho syna ako dieťa narodené v nehostinnej krajine.

SPRAVODAJSTVO

PREMIEŇAJME MYŠLIENKY ENCYKLIKY LAUDATO SI' NA SKUTKY

PRIPRAVILA ZUZANA HALLOVÁ
SNÍMKY: ARCHÍV ERKA

V máji 2017 prežili eRkárky Lucia Molnárová, Miroslava Siteková a Zuzana Hallová týždeň v Portugalsku, kde sa spolu s dobrovoľníkmi z rôznych svetových rozvojových organizácií zúčastnili na tábore inšpirovanom encyklikou pápeža Františka *Laudato si'*. O starostlivosti o náš spoločný domov nielen veľa hovorili, ale myšlienky encykliky aj prakticky realizovali. V Casa Velha neďaleko Fatimy, kde celý tábor prebiehal, sadili rastliny, starali sa o zeleň, ale aj o poriadok a seba navzájom. „Bolo zaujímavé stráviť čas s ľuďmi z rôznych krajín, ktorí zmýšľajú podobne ako my, záleží im na životnom prostredí, udržateľnom rozvoji a najmä na férových podmienkach pre všetkých“, hovorí Miroslava Siteková. „Vytvorili sme výnimočné spoločenstvo, mohli sme sa vzájomne deliť o svoje zážitky a skúsenosti, ktoré sa usilujeme žiť doma v našich organizáciách.“

▼ ERKÁRKA MIROSLAVA SITEKOVÁ SA ZAPÁJALA DO PRÁCVÝTÁBORE V DUCHU LAUDATO SI'

MISIJNÉ PÚTE DETÍ

PRIPRAVILA ANNA PALOVOVÁ
SNÍMKA: ARCHÍV ERKA

V deň stého výročia zjavení Panny Márie vo Fatime putovali aj slovenské deti na tradičné detské púte. Tento rok sa misijná púť okrem Rajeckej Lesnej, Levoče a Marianky konala aj v Obišovciach. Stovky detí, ktoré doputovali na pútnické miesta autobusmi, vlakmi alebo pešo, si priblížili udalosti vo Fatime, kde Panna Mária prehovorila práve k deťom. Pútnici priniesli aj rôzne obetné dary, ktoré pomôžu rodinám a deťom v núdzi. V Rajeckej Lesnej formou misijného koláča vyzbierali peniaze na podporu centra pre deti s postihnutím v Ugande. Okrem svätých omší sa deti mohli zúčastniť na bohatom programe. Na každom mieste boli pripravené

▲ ÚČASTNÍCI TÁBORA

Súčasnou tábora bola aj pešia púť *Walk for a change – Pochod za zmenu* do Fatimy. Stalo sa tak práve pri príležitosti stého výročia fatimských zjavení a svätorečenia Františka a Hyacinty Martovcov. Pre Luciu Molnárovú bol hlbokým okamihom čas stretnutia pápeža Františka v modlitbe so svätými deťmi. „Silným momentom bolo pre mňa zastavenie Svätého Otca pri hrobách Hyacinty a Františka. Veľký človek pokorne zotrval v modlitbe pri jednoduchých svätých deťoch. Kiežby sme sa vedeli aj my takto zastaviť, kontemplanovať detskú jedno-

duchosť a v každodennom živote byť ako sväté deti z Fatimy.“

Práve jednoduché kroky v každodennom živote sú spôsobom aj pre nás ostatných, ako môžeme žiť myšlienky *Laudato si'*. Dôležité je, aby sme ustúpili zo svojej sebeckosti a uvedomili si, že dobro, čo nás obklopuje, ktoré Boh pre nás stvoril a ktoré nám zveril, nepatrí len nám, ale všetkým – aj tým, ktorí prídu po nás. Každý z nás môže začať už dnes neplytvat' vodou, jedlom či energiou, pomáhať tým, ktorí to potrebujú, a tak meniť nie ich, ale náš spoločný svet. *

▲ PÚTNICI PRICHÁDZAJÚ NA DETSKÚ PÚŤ DO OBIŠOVIEC

rôzne úlohy alebo hry. Animátorka Veronika Bruncková z Liptovského Hrádku odkazuje: „Malo veľký zmysel, že ste prišli, malo význam, že ste so sebou zobrali svoje stretko. Aj Mária sama urobila z dubu vo Fatime miesto svojich stretnutí s tromi deťmi – Františkom, Hyacintou a Luciou – a malo to význam pre celý svet.“ *

ROZHOVOR

ROBÍTE NÁM DOBRÉ MENO. SOM NA VÁS HRDÝ

MARTINA GROCHÁLOVÁ
SNÍMKY: KANCELÁRIA PREZIDENTA SR

Slovenský prezident ANDREJ KISKA (54) navštívil v dňoch 12. – 16. februára 2017 Keňu a v rámci svojej cesty zavítal aj do projektov, ktoré podporuje Dobrá novina. O tom, aký význam mala cesta pre Slovensko, ale aj o osobné dojmy sa slovenský prezident delí s čitateľmi *Dobrych novín Dobrej noviny*.

▲ Pán prezident, na oficiálnej návšteve Kene ste sa zúčastnili ako prvý slovenský prezident a bola to vôbec prvá cesta našej hlavy štátu do subsaharskej Afriky. Išlo aj pre vás osobne o prvé stretnutie s týmto regiónom?

Subsaharskú Afriku som navštívil po druhýkrát. Ako turista som bol pred rokmi v Tanzánii. Tam som sa prvý raz stretol s africkou divočinou. No cesta do Kene bola úplne o inom. Na palubu lietadla som okrem zástupcov mimovládnych organizácií vzal aj kenského študenta Bensonu, ktorý na Slovensku študuje medicínu. Za mamou a súrodencami išiel po štyroch rokoch. Benson pochádza z jednej z najchudobnejších častí hlavného mesta Kene, zo slumov Mukuru, kde žije jeho rodina v skromných podmienkach. Stredné školy nie sú v Keni bezplatné a chudobní si ich často nemôžu dovoliť. Benson sa dostal na strednú školu pre mladých zo slumov, ktorú založila írka rehoľná sestra Mary Killeenová. Zakrátko sa stal najlepším žiakom triedy, neskôr školy, vďaka čomu dostal možnosť štúdia a štipendium na Slovensku. Študuje na Lekárskej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Naučil sa už dobre po slovensky a na život si privyrába rôznymi brigádami.

▲ V Nairobi ste navštívili viaceré projekty podporované slovenskými mimovládnymi organizáciami. Jedným z nich bol projekt Mary Immaculate Center zameraný na chlapcov ulice, ktorý Dobrá novina podporovala viac rokov. Ako ste vnímali realitu slumov, štvrtí biedy, kde sa desaťtisíce ľudí tesnia v tých najjednoduchších podmienkach na minimálnom priestore?

Už len cesta autom do slumov vás nenechá chladným. Podmienky, v akých ľudia v chudobnej časti Afriky žijú, si na Slovensku vie predstaviť len ten, kto tam bol. Rozprával som sa s ľuďmi, ktorí chlapcov z ulice vyhľadávajú a ponúkajú im možnosť zmeniť život, ponúkajú im vzdelanie či pravidelnú stravu. Niečo, čo si v prvom momente chlapci nevedia ani predstaviť. Neraz sú agresívni, chvíľu im trvá, kým si zvyknú na to, že v škole musia poslúchať. Videl som však v ich očiach radosť a cítil som, že sú vďační za šancu, ktorú dostali. Aj vďaka slovenským projektom a organizáciám majú mnohé deti oveľa lepší život. To, čo tam spoločne dokázali, je neuveriteľné. Deťom z ulice, sirotám zmenili život a dávajú nádej ďalším a ďalším.

▲ Vy sám ste podporovateľom charitatívnych organizácií a jednu z nich, upriamenú na deti s onkologickými ochoreniami, ste aj založili. Brali ste v tejto súvislosti výnimočne projekt Songa Mbele na Masomo, ktorý sa venuje deťom s postihnutím zo slumov Mukuru?

Slovensko patrí medzi najvyspelejšie krajiny sveta, ale aj u nás, ak sa objaví postihnutie alebo onkologické ochorenie u dieťaťa, má to zásadný ekonomický, a tým aj spoločenský dosah na celú rodinu. Roky som sa stretával v Dobrom anjelovi s tým, že nebyť pomoci širšej rodiny, priateľov, ale aj Dobrého anjela, mnohé rodiny by sa dostali na hranicu chudoby. V Afrike je to mnohonásobne ťažšie. Mám absolútny obdiv k tomu, ako Marián Čaučík a organizácia eRko prostredníctvom koledníckej akcie Dobrá novina pomáhajú tým najslabším. Videl som, že pomáhajú priamo na mieste, v tých najťažších podmienkach v slume Mukuru.

▲ Kolednícka akcia Dobrá novina je v mnohých smeroch spojená s dobrovoľníctvom. Mladí ľudia sa v čase Vianoc nezištne vydávajú spolu s deťmi do rodín svojich farností, aby ohlasovali radostnú zvesť o narodení Krista, a zároveň zbierali peniaze na podporu projektov v afrických krajinách. Niekoľko dobrovoľníkov odchádza každý rok zo Slovenska do projektov, ktoré podporuje Dobrá novina. Ako hodnotíte prácu a nasadenie dobrovoľníkov? Ako by ste ich ako prezident Slovenskej republiky povzbudili?

Vaše koledovanie prináša do dedín, do rodín, nielen veľa radosti, ale aj veľa dobra. Ukazujete, že ľudia na Slovensku dokážu myslieť na ľudí inej

farby pleti, iného náboženstva. Ste krásnym príkladom toho, že lásku, porozumenie, žičlivosť a solidaritu musíme ukazovať každému bez ohľadu na to, z ktorej časti sveta je. Videl som projekty, ktoré sa z peňazí, ktoré vyzbierate podporujú. Idú skutočne na dobrú vec. Dobrovoľníci, ktorí sa rozhodli pomáhať v neuveriteľne ťažkých podmienkach, majú moju úctu. Vidieť oči detí, ktoré sú vďačné za každú jednu ceruzku, môžu len oni. V Afrike.

▲ Koledníkov Dobrej noviny prijímate každý rok v čase sviatku Troch kráľov v prezidentskom paláci. Zavítali koledníci niekedy aj k vám domov?

Nie, Poprad je veľké mesto a k nám sa nedostali. No od známych z okolitých dedín počúvam samé dobré zvesti o vašich koledníkoch.

▲ Koledovanie je spojené s vinšovaním. Čo by ste zavinovali koledníkom, ktorí sa najbližšie Vianoce vydajú na svoje putovanie? Potešíme sa, ak to bude vinš v spišskom nárečí.

Fúúú, úprimne – po spišsky neviem hovoriť. Na Vianoce vinšujem v goralštine, čo je nárečie kraja skadiaľ pochádza môj otec a kde som trávil svoje každé letné prázdniny. Rád by som im však zaprial, aby dobro, ktoré prinášajú do domovov, ostalo v srdciach ľudí po celý rok. *

CELÝ ROZHOVOR NÁJDETE
NA WWW.DOBRA NOVINA.SK

1 PREZIDENT ANDREJ KISKA SO SESTROU MARY KILLEENOVOU
2 CEZ VEĽKÚ PRESTÁVKU V ŠKOLE ST. CATHERINES
3 DEŤMI V PROJEKTE SONGA MBELE NA MASOMO

KOLEDNÍCI

Čím žila Dobrá novina v 22. ročníku

PRIPRAVILI ANNA PALOVOVÁ A DARINA MAŇUROVÁ
SNÍMKY: ARCHÍV DOBREJ NOVINY, STEFANO DAL POZZOLO,
AGENZIA ROMANO SICILIANI

▼ Vzácnou návštevu z etiópskeho združenia HEfDA naplno odštartoval 22. ročník Dobrej noviny. Koordinátor programu komunitnej rehabilitácie Dereje Kebede navštívil viacero farností a škôl na Slovensku. Najmä školáci a študenti sa s nadšením oboznamovali s novou rozmanitou kultúrou – zvykmi, plodinami a tradičnými predmetmi z oblastí Oromia. Ako skúsený sociálny pracovník a sociológ sa zúčastnil aj na rozvojovom seminári pre podporovateľov Dobrej noviny, kde sa hovorilo o živote ľudí s postihnutím v Etiópii, ale aj o globálnych prepojeniach a o našej pripravenosti konať ako zodpovední spotrebitelia.

▼ Počas príprav na koledovanie sa vybralo takmer tritisíc koledníkov na sväté omše spojené s vyslaním koledníkov do rodín. Slovenskí biskupi dali koledníkom osobitý požehnanie a povzbudili ich do dobrovoľníckej aktivity počas Vianoc. Sväté omše sa konali na dvanástich miestach na Slovensku. Na fotografii sú koledníci v Tvrdosine so spišským biskupom Štefanom Sečkom, ktorý im symbolicky zapálil sviečky ako pripomienku svetla, ktoré prinášajú s ohlasovaním narodenia Ježiša do domácností.

▲ Na prelome rokov cestovala kolednícka skupinka zo Zákopčia do Ríma, kde zastupovala Dobrú novinu na novoročnej svätej omši s pápežom Františkom spolu s koledníkmi z Nemecka, Rakúska, Švajčiarska, Maďarska a Južného Tirolska. Slovenskí koledníci okrem toho zakoledovali kardinálovi Tomkovi, navštívili Pápežské slovenské kolégium sv. Cyrila a Metoda a krásne koledy Kysučanov zazneli aj z Vatikánskeho rozhlasu.

▼ Koledy Dobrej noviny rozozvučali znovu aj prezidentský palác. Prezident Andrej Kiska prijal zástupcov koledníkov z Brezna, Podhorian a Jacoviec 10. januára 2017. Prezident ocenil, že koledníci ukazujú dobrú, modernú tvár Slovenska. Pochválil ich za ich angažovanosť a koledníkom sa prihovoril aj osobne počas malého pohostenia. Na fotografii je skupinka koledníkov z Podhorian v sprievode svojho farára Pavla Jenču.

2017

DOBRÉ NOVINY DOBREJ NOVINY
VYDÁVA RAZ ROČNE ERKO – HNUTIE KREŠŤANSKÝCH
SPOLOČENSTIEV DETÍ, MILETIČOVA 7, 821 08 BRATISLAVA 2
TEL. 02/20445254, MOBIL 0908/183410, E-MAIL DN@ERKO.SK
WWW.ERKO.SK, WWW.DOBRA NOVINA.SK
ZOSTAVILI MARIÁN ČAUČÍK, JOZEF MAGDA, DARINA MAŇUROVÁ,
DANICA OLEXOVÁ, ANNA PALOVOVÁ
ZODPOVEDNÁ REDAKTORKA MARTINA GROCHÁLOVÁ
GRAFICKÁ KONCEPCIA A SADZBA PERGAMEN
TLAČ SLOVENSKÁ GRAFIA, A. S., BRATISLAVA
ZADANÉ DO TLAČE OKTÓBER 2017
BANKOVÉ SPOJENIE: TATRA BANKA
IBAN: SK77 1100 0000 0029 4045 7894, BIC (SWIFT) TATRSKX
NEPREDAJNÉ
OBČIANSKE ZDRUŽENIE ERKO – HKSD PODPISALO KÓDEX
POUŽÍVANIA OBRAZOVÉHO MATERIÁLU A PODÁVANIA SPRÁV
SVOJE KOMENTÁRE A VÝHRADY MÔŽETE ZASLAŤ
NA KODEX@ERKO.SK

SPOMIENKA

Obeta misionárov je nádejou pre Južný Sudán

MARIÁN ČAUČÍK
SNÍMKY: AUTOR

Južný Sudán je krajina poznačená vojnou a konfliktmi. Dlhoročnú občiansku vojnu s arabským severom ukončila mierová zmluva a po úspešnom referende vznikol pred šiestimi rokmi nový štát. V decembri 2013 sa tam však rozpútal ďalší vnútorný konflikt, ktorý zanechal v krajine neistotu, všadeprítomné zbrane, chudobu a v dôsledku slabej úrody aj hlad.

Slovensko má k Južnému Sudánu blízky vzťah. Už devätnásť rokov desiatitisíce slovenských rodín cez Dobrú novinu podporujú ľudí v diecéze Rumbek. Trinásť rokov budovala Dobrá novina svoj partnerský vzťah s rumbeckým biskupom Caesarom Mazzolarim, neúnavným apoštolom Južného Sudánu.

Diecéza Rumbek pod jeho vedením organizovala počas vojny pomoc zo sídla v exile v kenskom hlavnom meste Nairobi. V južnom Sudáne mala ľudí v teréne, ktorí viedli jednoduché školy a zabezpečovali základnú zdravotnú starostlivosť. Postupne Dobrá novina podporovala vzdelávanie detí, tréningy učiteľov, malú technickú školu a dve nemocnice.

Biskup Caesar Mazzolari zasvätil svoj život ľuďom v Sudáne. Verne naplnil svoje biskupské heslo *Cez zmierenie a kríž k jednote a pokoji* i mandát, ktorý mu pri biskupskej vysviacke udelil pápež Ján Pavol II.: „Pomáhať ľuďom, ktorí trpia príliš veľa a príliš dlho mukami nespravodlivej vojny a obnoviť dôstojnosť ich ľudských práv.“ S mnohými obetami priviedol svojich ľudí k vytúženej slobode, keď 9. júla 2011 vznikol nový štát Južný Sudán. Zomrel o dva týždne 16. júla 2011 pri slúžení svätej omše vo svojej skromnej katedrále.

▲ BISKUP CAESAR MAZZOLARI

Služba sestry Veroniky

Od roku 2000 vďaka iniciatíve profesora Vladimíra Krčméryho pôsobili v dvoch nemocniciach v Mapuordite a Marial Lou aj desiatky slovenských lekárov a sociálnych pracovníkov. Cez rozvojové projekty v Južnom Sudáne pomáhali viaceré slovenské organizácie: Slovenská katolícka charita, SAVIO, ADRA, Človek v ohrození. Do Južného Sudánu išli pomáhať mnohí Slováci, pričom najdlhšie, šesť rokov, tam pôsobila sestra Veronika Theresia Rácková z Misijnej kongregácie služobníc Ducha Svätého (SSpS).

Sestra Veronika pracovala na klinike v meste Yei, ktorú tam sestry budovali i prevádzkovali. Práve služba na klinike, počas ktorej sestra Veronika prevážala rodiacu pacientku do nemocnice, sa jej stala osudnou. Počas cesty späť v noci 16. mája 2016 do jej auta začali z nevyvetliteľných dôvodov strieľať vojaci. Po viacerých operáciách a prevoze do Nairobi 20. mája 2016 svojim zraneniam podľahla.

Podľa svedectva ľudí, ktorí ju osobne poznali, bola vždy radostná, veselá a optimistická, vedela ľudí strhnúť svojou energiou. Silu čerpala zo svojho vzťahu s Ježišom, mimoriadnu lásku mala k trpiacim ľuďom a vždy hľadala spôsob, ako im pomôcť zvlášť tým najťažším stavom – psychiatrickým pacientom, ktorí mali posttraumatické stavy z vojny.

Keď na konci roka 2013 v Južnom Sudáne opäť vypukli nepokoje a sestry Veroniky sa pýtali, prečo sa rozhodla zostať v nebezpečnej krajine, povedala: „Pretože Ježiš tiež vytrval. Neopustil ľudí ani miesto, keď nastali problémy. Ako jeho učeníčka ho nasledujem v sile Ducha Svätého. Nemôžem opustiť ľudí v Južnom Sudáne, pretože ich milujem.“ Po smrti sa naplnilo aj jej posledné želanie, aby bola pochovaná v Južnom Sudáne, za ktorú obetovala svoj život.

▲ ZO ZÁDUŠNEJ OMŠE SESTRY VERONIKY

▲ KATEDRÁLA V RUMBEKU

Vernosť poslaniu

Sestra Veronika a biskup Mazzolari nám zanechali silné posolstvo, že cestou pre náš osobný život i na riešenie zložitých situácií a konfliktov v spoločnosti je evanjeliová láska k Bohu a bližnému až do krajnosti. Táto láska sa prejavuje vernosťou službe a svojmu poslaniu, vôľou dať do popredia chudobných a núdzných, ale aj odkazom, že nemôžeme stavať náš život na istotách, ktoré strážia ploty a zbrane.

Veríme, že obeta sestry Veroniky Ráckovej a biskupa Caesara Mazzolariho prinesie ovocie v živote ľudí na Slovensku, v Európe i Južnom Sudáne. Ovocie pre lepší a spravodlivejší svet. *

Dobrá duša diecézy

Sestru Veroniku som stretol trikrát v meste Yei, keď som cestoval z Ugandy do Rumbeku. Mala na starosti malú diecéznu nemocnicu hneď vedľa katedrály. Bola však oveľa viac než len lekárkou, bola dobrou dušou diecézy. Viera a dobré porozumenie so sestrami z komunity jej dávali silu, ktorú potrebovala pre svoju prácu.

Keď som ju stretol prvý raz, snažila sa získať dopravné prostriedky. Všetky autá, ktoré slúžili pre misiu, boli staré a museli ich stále opravovať. Poznala rakúsku organizáciu MIVA, na ktorú sa obrátila so žiadosťou o sanitku. Druhou najväčšou potrebou bola elektrická energia a voda. Tu sa do projektu zapojili verbisti z rakúskeho Mödlingu, ktorí boli ochotní financovať fotovoltaiický systém pre zdravotnícke zariadenie. Obidva projekty získali finančnú podporu, pretože každý poznal kvalitnú prácu sestry Veroniky. MIVA si cenila jej prácu, a to bol dôvod, aby jej projekt získal potrebné finančné prostriedky. Ako lekárka pracovala dvadsaťštyri hodín denne. Starala sa o každého, kto potreboval pomoc. Neexistovali pre ňu nijaké kompromisy – obetovala svoj čas pre chudobných a snažila sa spraviť zo svojej nemocnice miesto, ktoré by poskytovalo viac pomoci a lepšiu starostlivosť pre najnúdnejších ľudí.

NORBERT DEMMELBAUER
AUTOR PRACUJE PRE RAKÚSKE ORGANIZÁCIE
BBM A MIVA.

FOTOREPORTÁŽ

Na strmých alitenských cestách zachraňujú ľudské životy

TEXT A SNÍMKY DANICA OLEXOVÁ

1 ALITENA LEŽÍ V HORNATEJ SUCHEJ OBLASTI NA SEVERE ETIOPIE. PÄTTISÍCOVÉ MESTEČKO SA ROZPRESTIERA V NADMORSKEJ VÝŠKE 1 850 METROV NAD MOROM. CENTRUM SO ŠKOLOU, ZDRAVOTNÝM STREDISKOM A NIEKOLKÝMI OBCHODÍKMI SA NACHÁDZA OKOLO KATOLÍCKEHO KOSTOLA. VÄČŠINA OBYVATELOV ŽIJE V KAMENNÝCH OBYDLIACH ROZTRATENÝCH NA OKOLITÝCH SVAHOCH. MIESTNI ĽUDIA PATRIA K NÁRODU IROB A HOVORIA JAZYKOM SAHO.

2 STAV CIEST V OKOLÍ ALITENY OBMEZUJE HOSPODÁRSKY ROZVOJ OBLASTI. STAŽUJE AJ PRÁCU ZDRAVOTNÉHO STREDISKA, KEĎŽE DOSTAŤ SA K PACIENTOM VO VRCHOCH BÝVA NÁROČNÉ. ŤAŽKÝ CHORÝCH MUSIA PRÍBUZNÍ PRINIEŠŤ NA IMPROVIZOVANÝCH NOSIDLÁCH NA MIESTA, KAM MÔŽE PRÍŠŤ SANITKA.

3 VODIČ SANITKY GIRMAY ABRAHA (47) O SVOJEJ PRÁCI ROZPRÁVA S RADOŠŤOU: „SOM K DISPOZÍCII 24 HODÍN DENNE, PRIPRAVENÝ VYRAZIŤ, KEDYKOLVEK MA ZAVOLAJÚ. CESTA NIE JE LAHKÁ, ALE MÁM VEĽA PRAXE. NIEKEDY SA ZRÚTIA KAMENE, INOKEDY VIETOR ROZFUKA PRACHOVÉ ZÁVEJE A VIDITEĽNOSŤ JE BIEDNA. NAJHORŠIE SA MI VŠAK ŠOFÉRUJE V NOCI. RISKUJEME, ALE ZACHRAŇUJEME ĽUDSKÉ ŽIVOTY A, CHVÁLA BOHU, ZATIAĽ BEZ NEHODY. AJ VLASTNÚ ŽENU SOM RAZ VIEZOL DO PORODNICE. NESTIHLI SMETO, PORODILA CESTOU.“

4 SYMBOLOM, AKÝM JE U NÁS CHLIEB A SOL, JE V ETIOPII KÁVA. PONÚKNU VÁM JU PRI KAŽDEJ NÁVŠTEVE A KÁVOVÁ CEREMONIA MÁ VEĽKÝ VÝZNAM. ABABA PRIPRAVILA KÁVU VONKU PRED DOMOM A NA FOTOGRAFII NALIEVA TRETIE, POSLEDNÉ KOLO, KTORÉ SA SPÁJA S POŽEHNANÍM.

5 ABABINE PRIATEĽKY BURUR (VĽAVO) A BISRAT POČAS OBEDA, KTORÝ PRE NÁS PRIPRAVILI. Z JAČMENNEJ KAŠE A VODY FORMOVALA BURUR GULKY, KTORÉ HÁDZALA DO MLIČNEJ OMÁČKY S OSTRÝM KORENÍM BEREBERE A ČILI. CHUTILI VEĽMI DOBRE.

6 MANŽELIA ABABA A TESFAYE AJ S MALOU WEINI POČAS NAŠEJ NÁVŠTEVY V ROKU 2017. RODIČIA SÚ ŠŤASTNÍ, ŽE ZDRAVOTNÝ STAV ICH DIEVČATKA SA VÝRAZNE ZLEPŠIL. TESFAYE MISIŠHO (32) PRACOVAL TRI A POL ROKA V SAUDSKEJ ARÁBII. ODIŠIEL TAM AKO ILEGÁLNY MIGRANT, LEBO DOMA NEMOHOL UŽIVIŤ RODINU. AJ PO NÁVRATE JE TO NÁROČNÉ. V ALITENE PRACOVNÉ PRÍLEŽITOSTI CHÝBAJÚ. TESFAYE SA USILUJE ZHROMAŽDIŤ DOSTATOK PŮDY, ZÜRODNIŤ JU A PRIPRAVIŤ, ABY SI DOKÁZALA UDRŽAŤ VODU. VERÍ, ŽE TAK BUDE MÔCŤ ZAČAŤ PESTOVAŤ PLODINY, KTORÉ PRINESÚ RODINE ZÁROBOK.

7 DOM, V KTOROM ABABA S MANŽELOM A DEŤMI BÝVA, JE MALÝ, ALE ČISTÝ A VEĽMI DOBRE ZORGANIZOVANÝ. NA STENE VISÍ AJ PLAGÁT NAJSVÄTEJŠEJ TROJICE, KTORÝ JE V KATOLÍCKYCH DOMÁCNOSTIACH BEŽNÝ.

8 VINCENTKA MEAZA GEBRAY (48) VEDIE ZDRAVOTNÉ STREDISKO V ALITENE. DOBRÁ NOVINA S ňOU SPOLUPRACUJE V PROJEKTE ZLEPŠENIA ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI O MATKY A DETI V OBLASTI IROB UŽ OD ROKU 2015.

9 EYOB HSELASIE (22) PRACUJE V PROJEKTE AKO PÔRODNÝ ASISTENT. NAPRIEK MLADÉMU VEKU POMOHOL NA SVET UŽ STOVKÁM DETÍ.

10 ŤAŽKÝ NÁKLAD ČASTO NOSIA AJ ĽUDIA. ABABINU SUSEDU A KAMARÁTKU BISRAT SME STRETLI S VEĽKOU NOŠOU DREVA. POUŽÍVA HO AKO HLAVNÉ PALIVO NA VARENIE NAPRIEK TOMU, ŽE VLÁDA SA USILUJE ZÁKAZMI SPAĽOVANIA DREVA CHRÁNIŤ PORAST V TEJTO SUCHEJ OBLASTI. NA NÁKUP UHLIA ČI PRENOSNÉHO PLYNOVÉHO VARIČA JEDNODUCHO NEMÁ PENIAZE. EKOLOGICKEJŠIE ZDROJE NA VARENIE NIE SÚ ZATIAĽ V ALITENE DOSTUPNÉ.

11 UŽ DVOJROČNÁ WEINI ŤAŽKÉ OBDOBIE PODVÝŽIVY PREKONALA. HOCI JE STÁLE DROBNÁ, JE ZDRAVÁ A SILNÁ.

12 OSOL JE V ALITENE NAJBEŽNEJŠÍM DOPRAVNÝM PROSTRIEDKOM. TEN NA FOTKE ČAKAL PRI STUDNI NA KANISTRE S VODOU. SOMÁRE POMÁHAJÚ ĽUDOM PRENÁŠAŤ AJ VREČIA S POTRAVINAMI ČI SKALY NA BUDOVANIE DOMOV A OHRÁD.

13 BUDOVA ZDRAVOTNÉHO STREDISKA JE NAJMODERNEJŠOU STAVBOU V ALITENE.

14 DOMY V ALITENE VÝBORNE ZAPADAJÚ DO PROSTREDIA. STAVEBNÝ MATERIÁL JE TOTIŽ MIESTNY KAMEN, KTORÝ SA LAHKO LÁME, A SÚ Z NEHO TAKMER VŠETKY BUDOVY, MŪRIKY, CHODNÍKY I PROTIEROZNE TERASY NA SVAHOCH.

DETSKÉ STRÁNKY

Weini a jej rodina

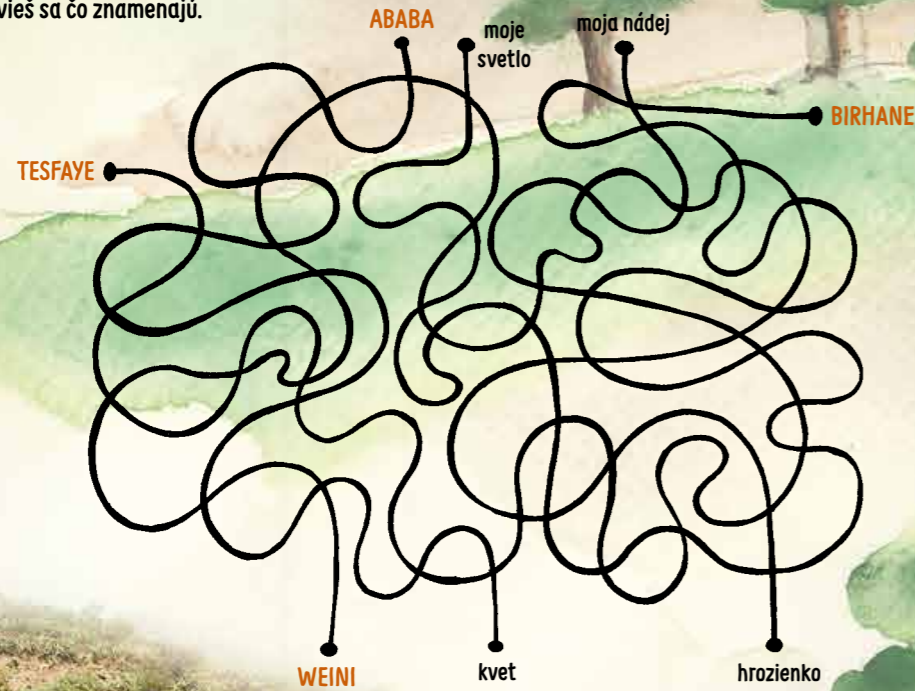
PRIPRAVILA DANICA OLEXOVÁ
ILUSTRÁCIE ANDREA PISÁRČIKOVÁ

Náš dom je postavený z kameňa, ktorého je všade navôkol dosť. Aj v horúci deň je vnútri príjemne. Na fotke je moja mama Ababa, suseda Bisrat, brat Birhane, ja s otcom Tesfayem a starý otec Misisho.

2. Takto sa píše slovo radosť v jazyku saho, ktorým doma hovoríme. Môj brat sa už v škole naučil písať. Dokážeš ho napísať aj ty?

3. Naše mená som ti už prezradila. Ak správne prečítaš spájačku, dozvieš sa čo znamenajú.

1. ZISTIŠ, KOĽKO MÁME ROKOV?

$$\text{[Man] - [Woman] = [Child]}$$

$$\text{[Child] + 7 = [Man]}$$

$$\text{[Man] + [Child] + 2 \times [Woman] - 39 = [Man]}$$

$$\text{[Child] + [Child] = 11$$

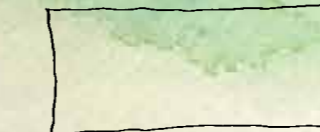
[Woman] má ..... rokov

[Man] má ..... rokov

[Child] má ..... rokov

[Child] má ..... rokov

4. Špecialitou v našom kraji je jedlo ጥላላ. Mama ho pripravuje z opraženej jačmennej múky. Zmieša ju s vodou a vymiesi na cesto, z ktorého formuje malé guľky. Guľky sa vhodia do misky so štiplavou omáčkou. Všetci sa okolo misky usadíme a jeme z nej spoločne. Ako sa toto jedlo volá, zistiš, keď zoradiš guľky s písmenkami od najväčšej po najmenšiu.

Sem vpiš správny názov jedla.

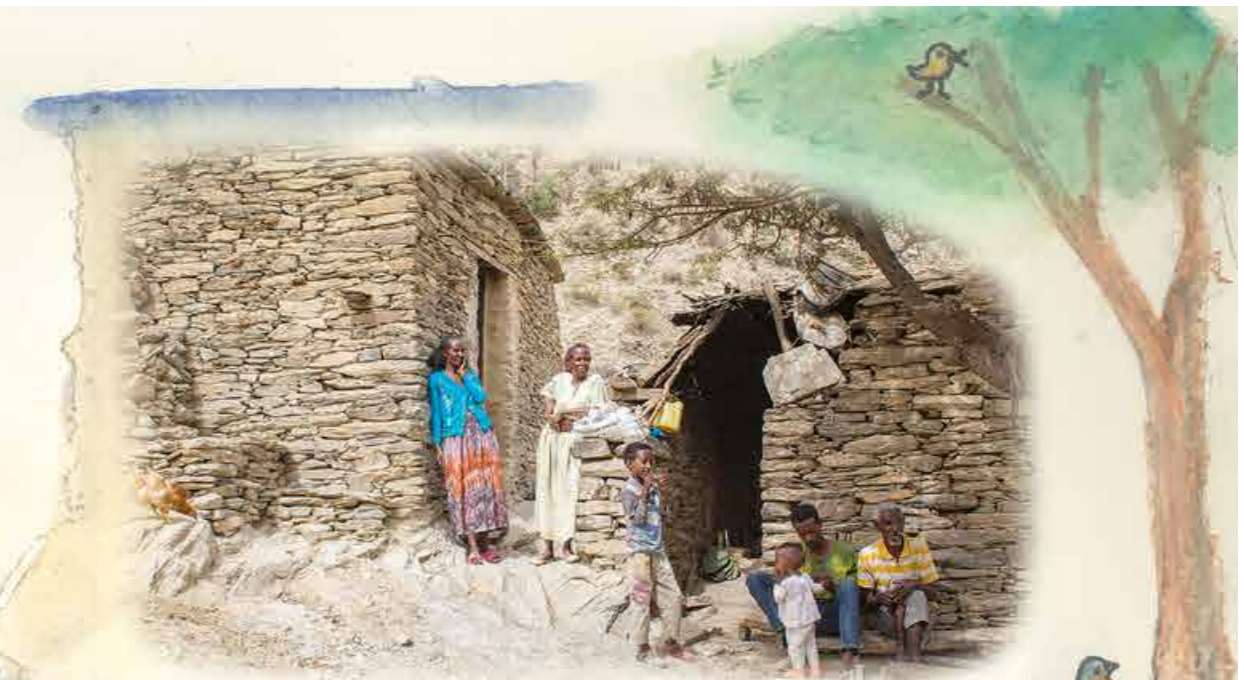
5. Dva somáriky pomáhajú mame nanosiť vodu. Požičali sme si ich od susedov. Cesta k najbližšej studni trvá tri hodiny. Ak je vyschnutá, treba ísť ešte ďalej. Somáriky vyzerajú zdanlivo rovnako. Nájdeš medzi nimi desať rozdielov?

7. Všimli ste si, že na tejto dvojstránke je až desať vtákov? Našli ste všetky?

6. Náš kraj je suchý a skalnatý. Takmer nič tu nedopostujeme, hoci otec tvrdo pracuje na poli. Dá sa tu len rastlina, ktorú môžu jesť ľudia i zvieratá a po krátkom období dažďov má aj chutné plody, ktoré prezývame pichľavé hrušky. Rastlina slúži aj ako palivo na varenie a môže z nej byť plot, cez ktorú veru nikto neprelezie. Aká je to rastlina zistiš, keď zelenou vyfarbiš všetky políčka s bodkou.

KOLEDOVANIE

Po koledníckych cestičkách

PRIPRAVILA ANNA PALOVOVÁ
SNÍMKY: ARCHÍV DOBREJ NOVINY

Koledníci aj v 22. ročníku Dobrej noviny priniesli do rodín radosť a požehnanie. Ďakujeme všetkým, ktorí im otvárajú svoje srdcia i dvere. Pozdravy od koledníkov sú krásnym svedectvom ovocia, ktoré prináša koledovanie do farností.

LUBOTÍN

Košická arcidiecéza

Dobrá novina je príležitosťou byť navzájom darom pre seba, príležitosťou cvičiť sa v obete, v skutkoch lásky, a tak duchovne rásť. V jednej našej koledníckej skupine sa koledník, ktorý mal povedať vinš: „Prišiel som vám povedať, že je to vec istá, že nám poslal Pán Boh z neba Pána Jezu Krista“, milo poplietol a povedal: „Prišiel som vám povedať, že je to vec istá, že nás poslal Pán Boh z neba...“

MALÝ SLAVKOV

Spišská diecéza

Som vďačná Bohu za tento krásny projekt i za ľudí, ktorí venujú svoj čas i námahu, aby pomohli deťom v Afrike. Má to aj ďalší rozmer, navštevujeme často i ľudí, ktorí žijú sami a pre nich je to nezabudnuteľný zážitok. Popri ich chorobe a starobe je to malý lúč svetla, pri ktorom zabudnú na svoje trápenia.

TRNAVA-MODRANKA

Trnavská arcidiecéza

Sme veľmi vďační za tieto dva dni, keď sme mohli prinášať do príbytkov radosť z narodenia nášho Spasiteľa a zároveň viac spoznať rodiny v našej farnosti a porozprávať sa s nimi. Aj tento rok nás ľudia vítali s otvorenou náručou a úsmevom na tvári. Dokonca sme sa viac ráz stretli s tým, že si nás niektorí „prípravili“ ako prekvapenie pre svoje návštevy z miest, kde sa nekoleduje po domoch. Jeden pán nás tento rok doma nestihol, a tak zastavil, keď išiel okolo nás autom. Už sa tešíme na 23. ročník.

ŽELEZNÍK

Košická arcidiecéza

Táto Dobrá novina bola pre mňa výnimočná. Veľkú radosť mi spravila moja ekumenická skupinka. Spolu s evanjelickou skupinkou detí sme chválili Boha a zároveň ohlasovali Narodenie Ježiša, čím sme spolu prispeli na pomoc našim kamarátom.

1 KOLEDNÍCI Z POBEDIMU 2 KOLEDNÍCI Z DETVIANSKEJ HUTY
3 KOLEDNÍCI Z HRUŠOVA 4 KOLEDNÍCI Z LENDAKU
5 KOLEDNÍCI ZO SABINOVA
6 TRAJA KRÁLI Z PODUNAJSKÝCH BISKUPÍČ
7 KOLEDNÍK Z PRIBIŠA 8 KOLEDNÍCI Z LEHOTY POD VTÁČNIKOM

NOVÁ BAŇA

Banskobystrická diecéza

Mój odkaz je krátky, ale srdečný, nech vám Pán Boh dá mnoho dní slnečných. K tomu hojné požehnanie a radosťi neprestajne.

A nech počty koledníkov každoročne dosahujú čísla nekonečné!

RUDINA

Žilinská diecéza

Prostredníctvom aktivít vybraných z metodického materiálu som sa snažila priblížiť deťom Etiópiu a život ľudí v nej. Deti sa do aktivít zapájali. Stretnutia sa im páčili, spoločne sme sa zúčastnili aj na vysielacej svätej omši v Žiline a dostali sme požehnanie od otca biskupa.

ŠARIŠSKÉ JASTRABIE

Prešovská archieparchia

Keďže našu farnosť tvorí rusínske etnikum, spievali sme rusínske piesne – kolady a vinš v rusínskom jazyku. Deti prežívali veľkú radosť, ale aj domáci, ktorým bola zvestovaná Dobrá novina.

Koledovanie má význam aj dnes

TEXT: ANNA A. HLAVÁČOVÁ

Koledovanie má po stáročia ten istý cieľ – ohlasovať dobrú zvesť a stmelovať ľudské spoločenstvo. Jeho premenlivé formy sú odpoveďou na premeny spoločnosti.

Kým Vianoce bývali rodinným sviatkom, trojkráľové obchádzky boli sviatkom celej obce. Koledníci obídením všetkých domácností objali dedinu – pohybom opísali kruh. Pastiermi boli často aj v skutočnom živote, takže z toho, čo predstavovalo ich svet, im bolo zaujímavejšie preobliecť sa za dospelých. Alebo sa preobliekli za kráľov, ktorí do ich sveta vôbec nepatril. Týchto kráľov si na našom vidieku predstavovali rozmanitým spôsobom, no rôznosť troch rás nepatrila k hlavným momentom vizuálneho stvárnenia a premietala sa skôr do textu – priamym predstavovaním sa (Ja som kráľ ten a ten...) a maskovanou rečou (napríklad pravidelným vkladaním nadbytočnej slabiky do repliky).

Kedysi deti dobre poznali svoj chotár, vedeli, kde rastú huby a maliny, kde je aký strom. V menších prácach, ktoré im boli zverené (pasenie husí, kráv) zakúšali námahu, zodpovednosť ale i svoju ľudskú dôstojnosť. Dnešné deti nemusia pracovať, no svoju zodpovednosť a dôstojnosť môžu zakúsiť inak. V čase, keď sa zo spoločnosti vytrácajú prechodové rituály (v kresťanskom kontexte môžeme hovoriť aj o vytrácaní sviatostného života) a všedný deň mnohým ľuďom splýva so sviatočným, je pre deti koledovanie

výzvou zaujímať sa o iných. Nejde len o humanitárne projekty pre ľudí v Afrike – aj v Európe je čo darovať. Veď ak kedysi žili všetky generácie rodiny pokope, dnes je kolednícka návšteva pre osamelých starších vzácnym nehmotným darom.

Dnešné deti síce nepoznajú tak dobre svoje bezprostredné okolie, no majú viac informácií o ďalekom svete. Kedysi bolo koledovanie čisto chlapčenská záležitosť, dnes spája deti bez rozdielu ako vidno na viacerých fotografiách z posledného ročníka. Aj dievčatá v bielych korunách na bielom snehu chcú pomôcť deťom v ďalekej Afrike. Počuli o Etiópii, videli fotografie z tejto pradávnej kresťanskej zeme.

Málokto však vie, že Etiópcania sa považujú za krajinu biblickej kráľovnej zo Sáby, tej ktorá navštívila kráľa Šalamúna. Bola to múdra žena a od najmúdrejšieho kráľa chcela získať ešte viac múdrosti. V duchu tejto logiky boli podľa etiópskej tradície aj traja mudrci od východu čierni Etiópcania – aj oni putovali za hviezdou k múdremu dieťaťu – kráľovi.

Koledovanie – vo všetkej hravosti – učí deti múdrosti srdca. A tak – či už zobrazujeme kráľov bielych, čiernych alebo rozmanitých (ako v západnej výtvarnej tradícii) – mali by sme, kresťania zo všetkých kontinentov, držať spolu, byť solidárni s tými, ktorí trpia pre vojny, prenasledovanie a hlad.

Autorka je divadelná a filmová režisérka

PROJEKTY

Aké projekty podporuje Dobrá novina v roku 2017

PRIPRAVILI DARINA MAŇUROVÁ, DANICA OLEXOVÁ A JOZEF MAGDA

SNÍMKY: ARCHÍV DOBREJ NOVINY

Dobrá novina upriamila svoju pozornosť v 22. ročníku na Etiópiu. Deti z mestečka Karsa a jej okolia sa napriek svojmu postihnutiu stali srdcom zmeny pre celú komunitu. Postupne menia samých seba i ľudí navôkol.

Vzdelanie pre deti s postihnutím v Etiópii
Združenie HEfDA zlepšuje prístup detí s postihnutím k vzdelaniu v okrese Munesa juhovýchodne od hlavného mesta Addis Abeba. Vďaka malej podpore v podobe mesačného stipendia prekonáva 85 detí veľké predsudky, ktoré voči nim majú susedia. Do školy chodia veľmi radi, lebo v nej majú nových kamarátov a učia sa čítať a písať, čo doteraz nevedeli. Okrem toho sa stihajú starať o domáce zvieratá, pomáhať svojim rovesníkom či šikovne si privyrobiť drobnými prácami ako čistenie topánok. HEfDA rovnako organizuje výmenu skúseností medzi špeciálnymi školami a inými organizáciami, aby sa zlepšila kvalita a prístupnosť inkluzívneho vzdelávania v celom okrese.

Výška podpory: 29 500 eur

Podpora vzdelávania detí a mlyn v Ugande

Dobrá novina podporuje vzdelávanie sirot a zraniteľných detí v Kyabakadde a Nakanyonyi už desať rokov. Za tento čas úspešne ukončili základné a stredoškolské vzdelanie desiatky detí.

V minulom roku sa partnerská organizácia KRUDEP obrátila na Dobrú novinu s iniciatívou postaviť mlyn na kukuricu, aby si miestna komunita dokázala sama zarobiť na školské poplatky pre deti. Mlyn s podporou Dobrej noviny dokončili v októbri 2016. Už počas prvého roka jeho prevádzky si tržbami za mletie kukurice dokázali pokryť tretinu školských poplatkov pre 193 detí v štyroch školách v okrese. Úsilie o finančnú sebestačnosť sa pri mlyne nekončí. S miestnymi farmármi založili komunitnú záhradu s tromi rybníkmi a lesnú škôlku s mangovníkmi i eukalyptami v dedine Namengo.

Výška podpory: 10 300 eur

Starostlivosť o deti so špeciálnymi potrebami v kenskom Nairobi a okolí

Projekt realizuje partner Dobrej noviny SEP – profesionáli v špeciálnom vzdelávaní spolu s viacerými kenskými organizáciami, ktoré pracujú s deťmi s postihnutím v slumoch Nairobi a okolí. Tím organizácie SEP tvoria prevažne dobrovoľníci z radov profesionálnych terapeutov a špeciálnych pedagógov. Chcú zlepšovať kvalitu života detí so špeciálnymi potrebami. Veria, že deti s postihnutím majú potenciál žiť plnohodnotný život a prispievať k sociálnemu, ekonomickému či kultúrnemu rozvoju komunit, v ktorých žijú, ak dostanú príležitosť rozvíjať sa. Vďaka rôznym terapiám – fyzioterapia, rečová terapia a iné – sa

stav detí postupne zlepšuje. Každé dieťa prejde podrobným zhodnotením svojho stavu. Aj malé zmeny, keď sa napríklad dieťa naučí sedieť, samostatne jesť či chodiť na toaletu, sú pre deti s postihnutím a ich rodiny často zázrakom.

Členovia tímu sa zvlášť usilujú o začlenenie detí do života – aby mali kamarátov, aby sa ľudia viac pozreli na to, čo deti so špeciálnymi potrebami dokážu, ako na ich limity. V minulom roku SEP umiestnil do škôl 16 detí, pričom desať z nich sa vzdeláva v bežných základných školách, ostatné rozvíjajú svoje schopnosti v špeciálnych školách.

Výška podpory: 33 893 eur

Potravinová pomoc pre diecézu Rumbek v Južnom Sudáne

Južný Sudán oslávil 11. júla šesť rokov samostatnosti, ktorej predchádzala vyše 50-ročná občianska vojna. Žiaľ, ani samostatnosť neprinesla krajine a jej obyvateľom pokoj. V decembri 2013 opätovne prepukla občianska vojna medzi prezidentom Salvom Kirom a vtedajším viceprezidentom Riekom Macharom a ich prívržencami, ktorá trvá dodnes.

Štatistiky uvádzajú, že pre vojnu opustilo svoj domov až 3,6 milióna obyvateľov, z toho 1,7 milióna dokonca opustilo Južný Sudán a zdržávajú sa v okolitých krajinách – v Etiópii, Keni, Ugande a Sudáne.

Mnohí farmári boli nútení odísť zo svojich domovov. Tí, čo zostali, však už nemôžu obrábať svoje polia. Neraz sa stávajú terčom lúpeží, pri ktorých prišli o značnú časť svojej úrody alebo ich zranili pri ozbrojených potýčkach medzi rebelmi a vládnymi jednotkami. V období zlyhávajúceho poľnohospodárstva, pretrvávajúceho sucha a nepravidelných dažďov sa veľká časť obyvateľstva stala závislou od potravinovej pomoci. Podľa agentúry OCHA v apríli 2017 trpelo nedostatkom potravín až 4,9 milióna Juho-

▼ MLETIE KUKURICE NA NOVOM STROJI V KYABAKADDE, UGANDA, 2017

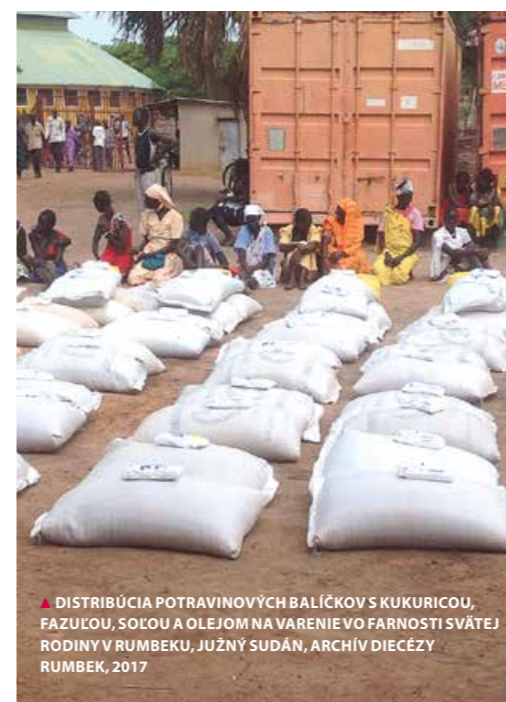
▲ ▲ NANCY KARANJA S DCÉROU GRACE ČAKÁ NA TERAPIU PRED KAPLNKOU SV. JOZEFA V NAIROBSKOM SLUME KOROGOCHO. GRACE TRPÍ ONSKORENÝM PSYCHOMOTORICKÝM VÝVINOM, JEJ DVOJČA DAVID MÁ MOZGOVÚ OBRŤ. PRE MLADÚ MAMU NANCY JE TO NEĽAHKÁ SITUÁCIA. S MANŽELOM SA UČIA, AKO DEŤOM ĎALEJ POMÁHAŤ V ROZVOJI. VÝSLEDKY TERAPIE IM U OBOCH DEŤÍ DÁVAJÚ KONKRÉTNU NÁDEJ NA ZLEPŠENIE ICH STAVU.

▲ OPRÁVENÁ STRECHA ZDRAVOTNÉHO STREDISKA V KIGALSKEJ CASTI GIKONDO CHRÁNI PRED DAŽĎOM A PRACHOM ĽUDIAJ PÍSTROJE A DOKUMENTY, RWANDA, ARCHÍV PALLOTINOK, 2017

sudáncov (40 percent populácie z 12,5 milióna) vrátane jedného milióna detí.

Odpoveďou Dobrej noviny na potreby ľudí bol príspevok na nákup potravinových balíčkov pre 1 810 domácností v 10 farnostiach diecézy.

Výška podpory: 40 000 eur*

▲ DISTRIBÚCIA POTRAVINOVÝCH BALÍČKOV S KUKURICOU, FAZULOU, SOLOU A OLEJOM NA VARENIE VO FARNOSTI SVÄTEJ RODINY V RUMBeku, JUŽNÝ SUDÁN, ARCHÍV DIECÉZY RUMBek, 2017

ĎALŠIE PODPORENÉ PROJEKTY DOBREJ NOVINY

KEŇA

- Diecézny program vzdelávania dospelých v Turkane – 25 000 eur
- Rehabilitačné a reintegračné centrum Mwangaza pre deti a mladých z ulice – 62 500 eur
- Vodný projekt Turkana – 72 690 eur
- Základná škola sv. Františka pre deti s postihnutím sluchu v Chisare – 35 000 eur
- Udržateľný rozvoj slumu Mukuru cez vzdelávanie dospelých (2016 – 2017) – 7 812 eur*
- Rehabilitácia a vzdelávanie detí s postihnutím v centre Songa Mbele na Masomo – 32 085 eur
- Podpora Centra Jána Pavla II. pre deti s telesným postihnutím v Lokichare – 55 000 eur
- Triedy pre Základnú chlapčenskú školu sv. Augustína v Lodware – 38 000 eur*
- Humanitárna výzva (2017) – Caritas Lodwar – 30 000 eur
- Centrum pre ženy Euphrasia: Budovanie povedomia a rozvoj kapacít – 40 905 eur
- Podpora školskej a komunitnej knižnice vo vzdelávacom centre v Cheparerii – 8 571 eur
- Paolo's Home – Centrum komplexnej starostlivosti pre deti s postihnutím v slume Kibera – 35 710 eur

JUŽNÝ SUDÁN

- Vzdelávacie centrum sv. Petra Clavera v Rumbeku – 20 000 eur
- Podpora chirurgickej nemocnice Panny Márie Nepoškvrnenej v Mapuordite – 22 000 eur

UGANDA

- Operácie meniace život detí v detskej nemocnici CURE Uganda v Mbale – 32 000 eur
- Budovanie kapacít a grantová schéma – Arcidiecéza Tororo – 20 000 eur
- Podpora centra pre deti s postihnutím v Nkonkeru – 22 900 eur

ETIÓPIA

- Zlepšenie zdravotnej starostlivosti o matky a deti v oblasti Irob – 25 000 eur

KAMERUN

- Škola, nádej, budúcnosť – obnova základnej školy v Takui – 35 000 eur

RWANDA

- Výmena strechy zdravotného strediska v Gikondo – 10 400 eur

SVET

- Pápežské misijné diela – 33 000 eur

* Časť z celkovej podpory bola vyúčtovaná už vo verejnej zbierke Dobrá novina – 21. ročník.

▼ OBYVATELIA FARNOSTI PACONG ČAKAJÚ NA POTRAVINOVÝ BALÍČEK, JUŽNÝ SUDÁN, ARCHÍV DIECÉZY RUMBek, 2017

DOBRÁ NOVINA V ČÍSLACH

PRIPRAVILA DARINA MAŇUROVÁ
SNÍMKA: ARCHÍV DOBREJ NOVINY

Darcovia Dobrej noviny prejavili počas uplynulej vianočnej kampane opäť svoju veľkú štedrosť. Ich príspevky sú skutočnými darmi, ktoré menia život ľudí v komunitách, kde pôsobia projektívni partneri Dobrej noviny.

Z verejnej zbierky Dobrá novina – 21. ročník bolo podporených 26 projektov v Etiópii, Južnom Sudáne, Keni, Rwande a Ugande. S príspevkom pre Pápežské misijné diela boli podporené projekty v subsaharskej Afrike vo výške 823 680,73 eur.

Spolu pre Keňu

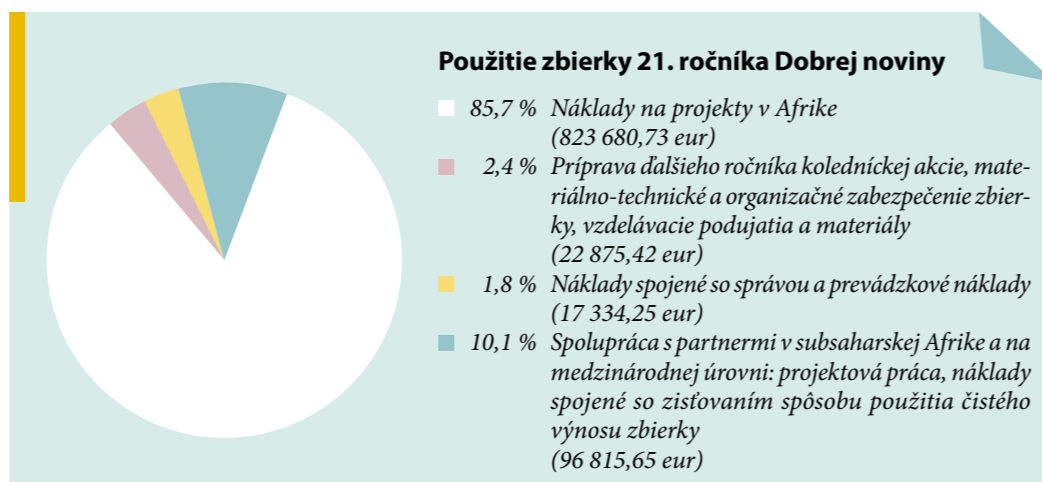
Dobrá novina sa spojila s organizáciami SAVIO, ADRA a Nadácia Integra, ktoré vo februári 2017 spoločne vyhlásili humanitárnu výzvu s názvom Spolu pre Keňu na pomoc obyvateľom Kene, ktorých postihlo veľké sucho. Do konca marca 2017 predstavoval čistý výnos zbierky 26 511,55 eur. Rozdelený bol medzi dve miestne organizácie – Caritas Lodwar v Turkane a salesiánov dona Bosca v Marsabite. Projektívni partneri zabezpečia prístup komunit a ich zvierat k vode vďaka rýchlym opravám studní a vodných zdrojov, a zároveň poskytnú jedlo podvyživeným deťom predškolského veku vo vzdelávacích a zdravotníckych zariadeniach.

Viete, že v roku 2016 vďaka Dobrej novine:

- ošetrili v Nemocnici Panny Márie Nepoškvrnenej v juhosudánskom Mapourдите 36 550 pacientov a 4 638 pacientom s väčšími ťažkosťami mohli poskytnúť nemocničnú starostlivosť?
- v rehabilitačnom centre Paolo´s Home v Nairobi, ktoré slúži deťom s telesným postihnutím zo slumu Kibera, absolvovali deti spolu až 3 048 fyzioterapeutických stretnutí?
- vyvíjali deväť studní v oblasti Nyangatom v Etiópii? Žiaľ, vodu našli len v piatich, a tak budú v hľadaní vody pokračovať aj naďalej.
- vybavili pôrodnicu v zdravotnom stredisku v okrajovej štvrti Gikondo v rwandskom hlavnom meste Kigali, aby budúce mamy porodili svoje dieťa v bezpečnom prostredí pod lekársnym dozorom?
- sa na programe vzdelávania dospelých v slumoch Mukuru zúčastnilo 92 študentov a 22 z nich sa pripravovalo na získanie certifikátu základného vzdelania v Keni? Všetci skúšku úspešne zložili.
- zoperovali 87 detí s hydrocefalom a rázštepom chrbtice v špičkovej neurochirurgickej nemocnici CURE v Mbale v Ugande?

▲ PRACOVNÍCI VODNÉHO PROGRAMU CARITAS LODWAR SÚ V CASE VEĽKÉHO SUCHA V TERÉNE NEPRETRŽITE, ABY ZABEZPEČILI PITNÚ VODU PRE ĽUDÍ A ZVIERATÁ NA ÚZEMÍ JEDENAPOKRÁT VÄČSOM, AKO JE SLOVENSKO, KEŇA, 2016

PREHLAD VÝSLEDKOV 22. ROČNÍKA KOLEDNÍCKEJ AKCIE DOBRÁ NOVINA 2016/2017

diecéza	obce	farnosti	filiálky	rodiny	deti	SO	skupinky	vykoledovaná suma
Banskobystrická diecéza	118	74	44	3 394	1 555	372	181	74 795,27
Bratislavská arcidiecéza	87	63	24	4 174	1 568	341	184	75 414,04
Bratislavská eparchia	1	1	0	0	0	0	0	1 350,00
Košická arcidiecéza	221	107	114	22 144	4 300	883	542	154 622,97
Košická eparchia	22	16	6	513	322	59	81	9 822,61
Nitrianska diecéza	263	127	136	9 447	3 977	808	478	174 883,98
Prešovská archieparchia	80	62	18	3 476	974	176	128	31 630,87
Rožňavská diecéza	48	27	21	1 284	419	96	56	19 231,80
Spišská diecéza	167	110	57	11 877	3 410	693	406	159 868,33
Trnavská arcidiecéza	74	52	22	2 778	1 107	255	137	63 397,12
Žilinská diecéza	166	75	91	11 435	2 758	578	340	189 252,09
Slovenská katolícka misia Brusel	1	1	0	1	35	3	1	4 141,00
Vojenský ordinariát	1	1	0	65	20	2	1	866,50
Spolu	1 249	716	533	70 588	20 445	4 266	2 535	
SO – sprevádzajúce osoby				Spolu 24 711 koledníkov				
				Individuálni darcovia				22 873,02
				výzva Spolu pre Keňu				8 526,59
								DMS 1 240,32
								991 916,51

Poznámka: Projekty, ktoré Dobrá novina podporuje v roku 2017, nájdete na stranách 12 a 13.

KATOLÍCKY OSTROV UPROSTRED ORTODOXNÝCH KREŠŤANOV

PRIPRAVILA DARINA MAŇUROVÁ
SNÍMKY: DANICA OLEXOVÁ

Príchod katolicizmu do Aliteny sa spája s pôsobením misionára Justína de Jacobis v oblasti Abesinia, tvoriacej sever Etiópie a Eritrey. Mestečko Alitena leží v údolí a obklopujú ho členité vrchy so strmými kamenistými stráňami a riedkym krovím. Nachádza sa v oblasti Tigray na severovýchode krajiny neďaleko etiópsko-eritrejských hraníc.

Miestni obyvatelia v Alitene a jej okolí žijú v neľahkých podmienkach. Sužuje ich zhoršujúce sa životné prostredie, erózia pôdy spôsobená výrubom stromov a kríkov, prílišné spásanie pasťviny kozami a dobytkom, ale aj opakované suchá a občas prudké dažde či záplavy. Keďže pestovanie plodín je možné, iba ak má farmár prístup k vode a na úbočí vrchu vybuduje terasy spevnené kameňmi, ľudia sa stále živia pastierstvom. Život v pohraničnej oblasti prináša aj ďalšie úskalia. Dvojročný vojnový konflikt, ktorý prišiel asi 80-tisíc ľudských obetí, ukončili Etiópii a Eritrea síce mierovou dohodou v roku 2000, ale dodnes nie sú všade presne stanovené hranice medzi oboma krajinami. Preto susedia hľadajú na seba ozbrojením cez široké údolie a každé ráno prehľadáva skupina etiópskych vojakov cesty, či na nich „tí druhí“ nenastrážili pasce.

Láska k etiópskym kresťanom

Už v 4. storočí sa kresťanská viera dostala z pobrežných oblastí Eritrey až do Aksumu v Etiópii. Vďaka misionárskym snahám svätého Frumentia, prvého etiópskeho biskupa, sa podarilo v oblasti pevne zakoreniti kresťanstvo. Za biskupa ho vysvätil alexandrijský patriarcha, čím sa vytvoril zväzok medzi oboma cirkvami, ktorý trvá dodnes. Viera v Najsvätejšiu Trojicu a oddanosť k Božej Matke sú dvoma pevnými bodmi, ktoré storočia pretrvávajú vo viere miestnych ľudí.

Naplnlo sa začala Katolícka cirkev v Etiópii rozvíjať až v 19. storočí s príchodom talianskeho vincentína Justína de Jacobis, ktorý prišiel do mesta Adwa v roku 1839 ako nový apoštolský prefekt. Natolko sa zakorenili v srdciach Etiópanov a Eritrejanov, až si niektorí aj dnes myslia, že bol jedným z nich. Ľudia ohromili svojou pokorou, skromnosťou a láskou k bližným. Hovoril

▲ KOSTOL V ALITENE, ETIÓPIA, 2017

im: „Ústa sú dverami srdca. Reč je ich kľúčom. Keď otváram ústa, odomykám dvere svojho srdca. Keď sa vám prihovám, odovzdávam vám kľúč od srdca. Poďte a presvedčte sa, že Duch Svätý zasadil do môjho srdca obrovskú lásku k etiópskym kresťanom.“

Získal si ich jednoduchým kázaním evanjelia, ktorému bez námahy porozumeli. Kamkoľvek šiel, hlásal ho slovom i prácou zároveň. Staral sa o chorých a chudobných. Povzbudzoval malé katolícke komunity, ktoré okolo neho vznikali, aby viedli život v integrite a vernosti vo viere. Otec Justín im so svojou otcovskou dobrotou vravel: „Deti moje, nasledujte to, čo sa vám zdá pravdivé.“ Takto si získal rešpekt mnohých ortodoxných kresťanov.

Jeho učenie bolo v súlade s ich dogmatickými i liturgickými tradíciami. Návštevu kláštorov spoznával formáciu a spôsob života miestnych ľudí. Rád sa zúčastňoval na ich modlitbách a liturgických bohoslužbách. Keďže videl, že spôsob modlitieb je spojený s ich kultúrou a nie je v ňom nič mylné, tiež si osvojil etiópsky obrad. Niektorých ortodoxných kňazov dokonca pozýval vyučovať svojich študentov liturgickú hudbu a modlitby.

Miestni kňazi, ktorých otec Justín pripravoval na svoju dôležitú úlohu, sa stali chrbtovou kosťou miestnej cirkvi. Aj dnes, hoci sú katolíci v Etiópii menšinou a tvoria iba jedno percento populácie, zohráva Katolícka cirkev nezastupiteľnú úlohu v oblasti vzdelávania, zdravotnej starostlivosti a ľudského rozvoja.

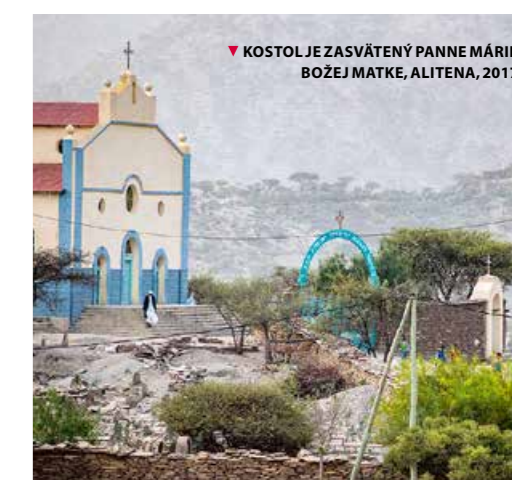
Z Adwy až do Aliteny

Vznik prvých katolíckych komunit sprevádzalo prenasledovanie zo strany nového pravoslávneho biskupa Abba Salama z Egipta. Preto odišiel otec Justín z Adwy a založil malú komunitu s oratóriom v Enticio. Na tomto mieste sa dlho nezdžal. Už v máji 1845 odišiel do Guala, kde vybudoval Seminár Nepoškvrnenej Panny Márie.

V tom čase už existovala katolícka komunita v okolí Aliteny. Tá si žiadala katolíckych kňazov, aby sa starali o ich duchovné potreby. Onedlho sa v Alitene usídlila väčšina katolíkov, ktorí museli z Guala odísť. Čoskoro po nich tam premiestnili aj kňazský seminár, ktorého prítomnosť pozoruhodne posilnila domácu komunitu. Miestne authority však opakovane prehľadávali seminár, až ho napokon pre svoju bezpečnosť presunuli do Halay v Eritrei. V Alitene zostali kňazi, aby sa starali o tamojších katolíkov. Katolícka viera sa rozrástla na takmer celú oblasť Irob a ponechala si prvky etiópskeho ortodoxného rituálu a zvykov.

Až do talianskej invázie a okupácie Etiópie v tridsiatych rokoch minulého storočia bola Alitena centrom filozofie a teológie pre katolícky klérus v krajine a aj v súčasnej Eritrei. Po jej oslobodení sa katolíckym centrom stalo mesto Adigrat.

V súčasnosti pôsobia v Alitene diecézni kňazi a Dcéry kresťanskej lásky sv. Vincenta de Paul. Oblasť si uchováva veľmi silnú vieru, veľa sestier a kňazov pochádza z Aliteny a okolia. Jedným z nich je aj súčasný biskup Adigratskej eparchie Tesfaselassie Medhin. *

▲ KOSTOL JE ZASVÄTENÝ PANNE MÁRIE, BOŽEJ MATKE, ALITENA, 2017

ROZHOVOR

SESTRA MEAZA: CHCELA BY SOM BYŤ KOLEDNÍČKOU

TEXT A SNÍMKY: DANICA OLEXOVÁ

O projektoch Dcér kresťanskej lásky sv. Vincenta de Paul v etiópskej Alitene, pacientke Ababe, vlastnej motivácii, šoférovaní aj o obdivu ku koledníkom hovorí pre *Dobré noviny* *Dobrej noviny* sestra Meaza Gebray (48).

✦ **Minulý rok sme spolu pripravili film *Cesta*. Predstavuje váš projekt a ľudí, ktorým zdravotné centrum pomohlo. Aké dojmy vo vás film zanechal?**

Keď sme nakrúcali, netušila som, čo nakoniec bude vo filme. Zachytáva veľa vecí. Mnohé ma prekvapili. Ani som si neuvedomila, že kamera bežala. Videla som ho už párkrát – spolu s kolegami zdravotníkmi, pacientmi, so sestrami, s rodinou Ababy, ktorá je hlavnou postavou sfilmovaného príbehu. Všetci sme sa veľmi tešili, že život v malej Alitene zaujíma aj ľudí na Slovensku.

✦ **Mimochodom, zlepšili sa medzičasom cesty v okolí Aliteny?**

Cesty sú tu strmé, úzke a kľukaté. Prašné záveje a prudké zrúty naháňajú strach. Za ten rok sa veľa nezmenilo. Ak nás zavolajú v noci, je to náročné a riskantné. Vďaka Bohu, zatiaľ sme nemali nehodu. Modlíme sa a aj ľudia sa za nás modlia.

Cestu tu postavili iba pred dvanástimi rokmi bez strojov, ručne. Skala v oblasti Aliteny sa ľahko láme. Predtým boli jedinými dopravnými prostriedkami oslíky. Veľké vylepšenia v blízkom čase nečakáme. Možno ju ľudia na tých najnebezpečnejších miestach trochu rozšíria. Sanitka, ktorú podporujú slovenskí koledníci, bude musieť kamenisté ne-

spevnené cesty zvládať aj naďalej. Prudké zákruty, strmé stúpania i klesania a ustavičné nadhadzovanie v aute sú najnáročnejšie pre ťažko chorých a ženy s pôrodnými komplikáciami.

✦ **Ako sa darí Ababe a jej dcérke Weini, ktorá trpela vážnou podvýživou? Sú ešte vašimi pacientkami?**

Áno, chodia do zdravotného centra na kontroly podľa potreby. Stav Weini sa výrazne zlepšil. Je síce chudá a na svoj vek malá, ale má silu a energiu. Ababa má, žiaľ, vážnejšie problémy s obličkami. V našom zdravotnom centre vieme robiť len základné vyšetrenia. Nemáme ani ultrazvuk, takže presná diagnostika je náročná. Ak sa jej stav čoskoro nezlepší, pošleme ju do väčšej nemocnice.

✦ **Zdravotné stredisko, ktoré vediete, slúži približne tridsaťtisícovému okresu Irob. Ako sa táto služba začala a čo všetko v rámci nej robíte?**

Vincentky založili zdravotné centrum v Alitene v roku 1973. Pochádzam zo susednej dediny a hoci som vtedy mala iba päť rokov, dobre si pamätám sestry. Začali s jednou miestnosťou. Odvtedy sa veľa zmenilo – máme pôrodnú sálu, laboratóriá, lôžkovú časť, niekoľko budov. Samozrejme, veľa vecí nám stále chýba – vybavenie aj personál – no s tým, čo máme, sa snažíme robiť najlepšiu službu. V pohotovosti sme 24 hodín denne.

✦ **Vincentinky pomáhajú ľuďom v Alitene aj ďalšími programami. Prezradte nám o nich viac.**

Máme materskú školu pre deti od troch do šiestich rokov. Pracujeme na princípoch Montessori. Vytvárame im podnetné prostredie. Keď prejdú na základnú školu, majú obrovskú výhodu – sú pripravené tvorivo a otvorene premýšľať, veľa toho už vedia.

Ďalej máme rozvojové centrum pre ženy a mládež, kde funguje viacero programov. Potravinová pomoc pre najslabších a pre deti, ktoré každý deň prichádzajú do školy v Alitene zďaleka a nemajú sa kde najesť. Hlavne na ženy je zameraný program ekonomického rozvoja – robíme s nimi drobné aktivity na zvýšenie ich príjmu. Mladí to nemajú v Alitene ľahké. Nie je tu práca. Mnohí odchádzajú ilegálne do cudziny. A to je veľmi ťažké pre nich i pre príbuzných, ktorí tu zostanú. Snažíme sa minimalizovať ich negatívne pocity. Ponúkame im krátke tréningy, ale aj športové aktivity, hry a spevácky zbor. Máme aj školský internát pre dievčatá. Pre ne je ešte náročnejšie a nebezpečnejšie chodiť dlhé hodiny denne do školy. V okolí je veľa vojakov ešte z čias konfliktu s Eritreou. Mnohé dievčatá, ktoré nie sú v internáte, školu nikdy nedokončia.

✦ **Strávili sme tu niekoľko dní a vy ste stále v pohybe, vždy niečo robíte, riešite. Nevideli sme vás veru odpočívať. Kde čerpáte energiu?**

Je tu veľa práce, ktorú jednoducho treba urobiť. Pracujem od pondelka do nedele a aj v noci mám vždy zapnutý telefón, ak by niekto potreboval pohotovosť. Samozrejme, niekedy je to únavné a priala by som si aspoň deň voľna. Ale som šťastná. Nie som negatívny, zatrpknutý typ. To, čo robím, pomáha ľuďom prežiť, narodiť sa, uľaviť im od bolesti – to vedomie mi dáva vždy silu. Má to zmysel.

✦ **Vieme, že ste rodáčkou z dediny neďaleko Aliteny. Aké bolo vaše detstvo a aká cesta vás priviedla do komunity sestier, ktoré zasvätili svoj život pomoci miestnym ľuďom?**

Dowhan, malá dedinka odkiaľ pochádzam, leží iba pár kilometrov od Aliteny, kam sme chodili v nedelu do kostola. Tam som začala chodiť aj do školy. Moje detstvo bolo pekné. Rodičia boli dobrí ľudia a mali sme susedov, ktorí držali pospolu. Keď jedna rodina čosi nemala, ostatní pomohli. Rovnako, keď bolo treba urobiť nejakú prácu, rodiny si vypomáhali. Vychovávali nás v duchu radosti, úcty a pomoci iným. Ako deti nás posielali k starším alebo chorým, aby sme im priniesli vodu, nazbierali drevo a podobne. Nemali sme toho veľa, nemohli sme ako slovenské deti zbierať peniaze pre iných. Ľudia tu boli ešte chudobnejší ako dnes. Ale bolo veľa malých vecí, ktorými sme tiež dokázali pomáhať.

Keď som bola v ôsmej triede viac som sa začala stretávať so sestrami. Všetky boli cudzinky. Veľmi som ich obdivovala, že prišli pomáhať ľuďom, ktorých vôbec nepoznali. V tom čase pracovali hlavne v zdravotníctve. Keď som doštudovala, rozhodla som sa zasvätiť svoj život tejto službe. Považujem sa za svedka tejto služby. Videla som a zažila dobrú prácu sestier z ďalekého sveta s ľuďmi z môjho rodiska. A tak som sa k nim pridala.

✦ **Čo chcete odkázať koledníkom na Slovensku?**

Koledníci majú naozaj šťastie, že už v útľom veku sú súčasťou aktivít, ktoré zachraňujú život. Zdá sa mi neuveriteľné, že také malé deti dokážu pomôcť takým veľkým veciam. Sú hrdinovia. Rada by som sa im poďakovala za všetko ich úsilie a zaželala im, aby nestratili odvahu a energiu pokračovať.

Priala by som si byť medzi nimi, zažiť koledovanie i pocit, že výsledky koledovania presahujú ich vek. Presahujú to, čo robia mnohí dospelí. Ak vyrastú v tomto duchu záujmu o iných, pomoci iným, budú v živote určite šťastnejší nesebeckí dospelí.

Tým, že myslíme na iných, že sa delíme, vzájomne zblížujeme vzdialené svety. A to je to, čo robia koledníci. Je to dobrá misia. Želám im, nech vytrvajú. *

PODPORTE NÁS

Podporte pravidelné stretnutia a akcie eRka. Nech deti robia kroky k osobnej zrelosti v spoločenstve priateľov. www.erko.sk/podportenas

OBJAVUJ SVET S PRIATEĽMI

Časopis pre deti Rebrík v školskom roku 2017/2018 prináša zaujímavosti aj z projektov v afrických krajinách. www.rebrik.sk

